

Sygn. akt II Ca 87/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 marca 2018 roku

Sąd Okręgowy w Kielcach II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Anna Pać – Piętak

Sędziowie: SSR (del.) Monika Wrona- Zawada

SSO Mariusz Broda (spr.)

Protokolant: starszy sekretarz sądowy Ewa Banaszek

po rozpoznaniu w dniu 14 marca 2018 r. w Kielcach

na rozprawie

sprawy z powództwa W. K.

przeciwko E. G. (1) , I. C.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanych

od wyroku Sądu Rejonowego w Kielcach

z dnia 3 sierpnia 2017 r. sygn. I C 182/16

1. oddala apelację;

2. zasądza od E. G. (1) i I. C. na rzecz W. K. solidarnie kwotę 1800 (jeden tysiąc osiemset) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego;

3. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Kielcach na rzecz radcy prawnego P. M. kwotę 1.476 (jeden tysiąc czterysta siedemdziesiąt sześć) złotych tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej I. C. z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt II Ca 87/18

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 3.08.2017r. Sąd Rejonowy w Kielcach zasądził od E. G. (2) i I. C. – solidarnie, na rzecz W. K. kwotę 13 239,45 zł , z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 19.12.2015r. do dnia zapłaty; oraz kwotę 3079 zł tytułem kosztów procesu. Podstawy faktyczne i prawne tej treści rozstrzygnięcia Sąd pierwszej instancji przedstawił w pisemnym uzasadnieniu (k.207-210), z którego w szczególności wynika, że: na w/w sumę 13 239,45 złożyły się kwoty: 12 000 zł – niespornie niezapłacony przez pozwanych powodowi czynsz z tytułu łączącej strony umowy dzierżawy za okres roku 2013; skapitalizowane odsetki za opóźnienie w spełnieniu tego świadczenia za okres od 1.02.2014r. (wobec obowiązku zapłaty czynszu z dołu do dnia 31.01.), do dnia 17.11.2014r.; w dniu

7.10.2013r. E. G. (1) udzielił W. K. pożyczki w kwocie 10 000 zł, umowa ta miała formę ustną, w jej treści brak było postanowienia odnośnie terminu jej zwrotu, a pożyczkodawca nigdy nie wezwał pożyczkobiorcę do zwrotu jej przedmiotu, co oznaczało brak stanu jej wymagalności. Z tych względów, wobec treści art. 498 § 1 kc Sąd Rejonowy wykluczył dopuszczalność potrącenia obu wierzytelności, tj. tej z tytułu zapłaty czynszu dzierżawnego z tą – z tytułu zwrotu pożyczki, ze skutkiem wynikającym z treści art. 499 kc. Dodatkowo Sąd Rejonowy wykluczył i to, by pozwanym służyła wierzytelność na kwotę stanowiącą równowartość ceny biletów lotniczych, z tytułu jej zwrotu – za odwołany lot, bo zostały zakupione nie u powoda, a w (...) Sp. z o.o. Z tych względów i ta wierzytelność nie mogła być zgłoszona do potrącenia. W tym stanie rzeczy Sąd pierwszej instancji uwzględnił powództwo w całości.

Wyrok zaskarżyli oboje pozwani, E. G. (1) – w części co do kwoty 10 000 zł, a I. C. w części „ponad” (zasądzoną) „kwotę 50 zł”.

E. G. (1) w wywiezionej apelacji zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego, tj:

1/ art. 60 kc w zw. z art. 61 §1 kc poprzez ich niezastosowanie w niniejszej sprawie w sytuacji, gdy z materiału dowodowego wynika jednoznacznie, że wezwanie do zwrotu kwoty 10 000 zł zostało skutecznie złożone powodowi przez pozwanego zarówno w formie ustnej i pisemnej w postaci dorozumianej per facta concludentia, gdyż oświadczenie takie pozwany wyraził w sposób dostateczny przez szereg zachowań oraz czynności procesowych, w szczególności poprzez złożenie sprzeciwu od nakazu zapłaty, oświadczenie z dnia 3.07. 2015r., a także w trakcie przesłuchania pozwanego w dniu 29.09.2016r. oraz w dniu 7.03.2017r.,

2/ art. 65 §1 w zw. z art. 65¹ kc poprzez jego niezastosowanie, co doprowadziło do błędnego przyjęcia, że pozwany nie wezwał powoda do zwrotu pożyczki, a tym samym uznania, że roszczenie z tytułu umowy pożyczki nie było wymagalne,

3/ art. 498 kc poprzez jego niezastosowanie , w sytuacji gdy z materiału dowodowego sprawy wynika jednoznacznie, że wierzytelność pozwanego z tytułu udzielonej pożyczki jest wierzytelnością wymagalną, a tym samym doszło do skutecznego potrącenia wierzytelności powoda z wierzytelnością pozwanego.

W konsekwencji powyższego skarżący zarzucił sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego materiału dowodowego i przyjęcie, że pozwany nie wezwał powoda do zwrotu pożyczki w kwocie 10 000 zł.

Wobec powyższego E. G. (1) wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w części do kwoty 10 000 zł ewentualnie uchylenie tego orzeczenia w tym zakresie i przekazanie sprawy w tej części Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

I. C. zarzuciła naruszenie:

1/ prawa materialnego, tj art. 498 § 1 i 2 kc oraz art. 499 kc , poprzez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie,

2/ naruszenie prawa procesowego, tj.:

a/109 § 1 i 2 kpc w zw. z § 8 pkt. 5 Rozp. Min. Spr. z dnia 22.10.2015r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów (...), polegające na pominięciu przyznania wynagrodzenia Radcy Prawnemu za udzieloną pozwanej pomoc prawną z urzędu,

b/ art. 233 § kpc, poprzez dowolną, a nie swobodną ocenę zebranego materiału dowodowego, polegającą na przyjęciu, że E. G. (1) (a w ślad za nim I. C.) nie dokonał skutecznego potrącenia wierzytelności z umowy pożyczki.

Wobec powyższego I. C. wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w tym zakresie ponad kwotę 50 zł, nadto o przyznanie Radcy Prawnemu od Skarbu Państwa wynagrodzenia za udzieloną pozwanej pomoc prawną z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

Powód, w odpowiedzi na apelację wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Obie apelacje okazały się nie zasadne i jako takie podlegały oddaleniu.

Zaskarżony wyrok odpowiada prawu.

Sąd Rejonowy poczynił prawidłowe ustalenia co do wszystkich okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy. Są one pochodną właściwie przeprowadzonych dowodów, których wiarygodność i moc została oceniona przez Sąd pierwszej instancji z poszanowaniem reguł opisanych w art. 233 § 1 kpc. Podkreślenia wymaga to, że skarżący E. G. (1), nie podjął nawet próby podważenia prawidłowości tychże ustaleń, skoro nie zgłosił w apelacji zarzutu naruszenia prawa procesowego, a tylko ten - co do zasady może prowadzić do wzruszenia prawidłowości podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia. Tej treści wniosku nie zmienia zawarta w analizowanej apelacji konstatacja o „sprzeczności ustaleń sądu z zebrany materiał dowodowy i przyjęciu, że pozwany E. G. (1) nie wezwał powoda do zwrotu przekazanej mu kwoty 10 000 zł, a tym samym nie doszło do skutecznego potrącenia wierzytelności powoda z wierzytelnością pozwanego wynikającej z udzielonej pożyczki. Zauważyć przede wszystkim należy to, że skarżący wyprowadza taki wniosek w konsekwencji zgłoszonych w apelacji zarzutów, ale tylko naruszenia prawa materialnego, tj.: art. 60 kc w zw. z art. 61 kc, których zdaniem skarżącego Sąd Rejonowy nie zastosował, w sytuacji, gdy z materiału dowodowego wynikało, że wezwanie do zapłaty zostało powodowi skutecznie złożone (per facta concludentia); art. 65 kc §1 kc w zw. z art. 65¹ kc - poprzez ich niezastosowanie, co doprowadziło do przyjęcia, że pozwany nie wezwał powoda do zwrotu pożyczki, a tym samym przyjęcia, że roszczenie o zwrot pożyczki nie było wymagalne; art. 498 kc – poprzez jego niezastosowanie i przyjęcie, że nie doszło do potrącenia dwóch wierzytelności w sytuacji, kiedy wierzytelność z tytułu zwrotu pożyczki była wymagalna. W związku z tym przypomnieć należy, że w literaturze przedmiotu i orzecznictwie (p. m.in. Komentarz do kodeksu cywilnego pod red. M. Manowskiej, Wolters Kluwer, 3 wydanie; wyroki SN z dnia 16.05.20105r., IC CK 492/04, Lex nr 177275, z dnia 8.04.2003r., IV CKN 1167/00, Lex nr 78893, z dnia 30.03.1998r., III CKN 451/97, Lex ne 50536) dostatecznie utrwalony pozostaje pogląd, który na tle istoty art. 65 § 1 i 2 kc, jako zawierających reguły interpretacji (wykładni) – odpowiednio - oświadczeń woli oraz umów, a jednocześnie służących do czynienia ustaleń podstawy faktycznej orzeczenia, wprost wskazuje na konieczność rozróżnienia dwóch sytuacji. Przy czym, przede wszystkim podkreśla się, że owe ustalenia, są efektem w pierwszej kolejności identyfikacji i wykazania pewnych zachowań strony czynności prawnej, a dopiero w następnej kolejności – stanowią efekt prawnomaterialnej oceny znaczenia tychże zachowań przez pryzmat reguł opisanych w art. 65 §1 i 2 kc. Zatem istota zagadnienia sprowadza się do tego, czy ewentualna wadliwość poczynionych przez sąd pierwszej instancji ustaleń ma polegać w pierwszej kolejności na nieprawidłowym, tj. niezgodnym z efektami postępowania dowodowego (w szczególności wobec wadliwej oceny dowodów) zrekonstruowaniu samych zachowań stron (których prawne znaczenie zostało następnie poddane ocenie przez pryzmat reguł wynikających z art. 65 § 1 lub 2 kc, czy też wobec prawidłowości ustaleń tych pierwszych, wadliwość wyprowadzonych przez sąd wniosków polega na błędnym odczytaniu (interpretacji) znaczenia tych prawidłowo ustalonych zachowań, w kontekście nieprawidłowego zastosowania, bądź niezastosowania reguł opisanych w art. 65 § 1, czy 2 kc. Innymi słowy, od tego, czy wadliwość rozumowania sądu pierwszej instancji doprowadziła najpierw do nieprawidłowych ustaleń samych „zachowań”, a następnie do wadliwego odczytania ich prawnomaterialnego znaczenia, czy same zachowania zostały ustalone niewadliwie, a problem dotyczy tylko samej interpretacji ich treści i znaczenia – z punktu widzenia zasad wynikających z art. 65 § 1, czy 2 kc, każdorazowo zależy odpowiedź na pytanie, o to, jakiego rodzaju zarzuty winna postawić w apelacji strona zwalczająca zapadły w takich realiach procesowych wyrok. Utrwalony pozostaje pogląd, że dla skutecznego wzruszenia prawidłowości wyprowadzonych przez sąd pierwszej instancji wniosków co do znaczenia prawnego określonych zachowań postrzeganych jako oświadczenia woli, w pierwszej z w/w sytuacji – koniecznym pozostaje najpierw sformułowanie zarzutu naruszenia prawa procesowego (w szczególności art. 233 § kpc), które doprowadziło do wadliwego ustalenia samego „zachowania”, a dopiero w następnej kolejności – zarzutu naruszenia art. 65 § 1 lub 2 kc (w zależności od tego, czy chodzi o interpretację oświadczenia woli, czy też treści całej umowy). Z kolei w tej drugiej sytuacji, wystarczającym jest poprzestanie tylko na zarzucie naruszenia art. 65 § 1 lub 2 kc. Tej treści pogląd Sąd Okręgowy z oczywistych względów podziela - jako uwzględniający istotę zarzutów naruszenia prawa procesowego, czyli nastawionych na zwalczanie prawidłowości poczynionych przez sąd ustaleń, a także właściwie

odczytujący istotę zarzutów naruszenia prawa materialnego, przy całej specyfice art. 65 § 1 i 2 kc, które to przepisy służą interpretacji znaczenia określonych zachowań stanowiących wyraz oświadczeń woli lub treści umowy.

Odnosząc powyższe uwagi do realiów niniejszej sprawy, nie ulega żadnej wątpliwości, że o ile z uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia, wynika, iż Sąd Rejonowy doszedł do wniosku, że strona, na której spoczywał ciężar dowodu, nie wykazała zachowań, którym skarżący przypisywał określone znaczenie prawne w rozumieniu art. 65 §1, czy § 2 kc, to dla podjęcia próby skutecznego zaskarżenia orzeczenia, już co do samej zasady nie mógł on poprzestać tylko, na zarzucie naruszenia przepisów prawa materialnego, tj. art. 60 kc, art. 65 § 1 i 2 kc. Powinien w pierwszej kolejności zgłosić zarzuty naruszenia prawa procesowego, o ile to uchybienie miałyby doprowadzić do wadliwych ustaleń już co do samych zachowań strony (stron) czynności prawnej, których znaczenie dopiero w następnej kolejności mogłyby być ocenione z uwzględnieniem zasad opisanych w art. 65 §1 i 2 kc. Natomiast poprzestanie jedynie na zarzutach naruszenia tych ostatnich przepisów, w sytuacji – raz jeszcze pokreślić należy – ustalenia przez sąd pierwszej instancji – niewykazania owych zachowań przez stronę, eliminuje zasadność samych zarzutów naruszenia art. 65 § 1 i 2 kc , a także art. 60 kc. Brak bowiem możliwości wzruszenia oceny prawnego znaczenia owych zachowań, w sytuacji , kiedy skarżący nie zgłasza zarzutów wymierzonych w prawidłowość ich ustaleń. Taka sytuacja zachodziła w niniejszej sprawie. Skarżący E. G. (1) poprzestał jedynie na zarzutach naruszenia prawa materialnego, a te jak zostało już wyjaśnione, pozostawały w zupełnym oderwaniu od podstawy faktycznej ustalonej przez Sąd Rejonowy i niewzruszonej przez skarżącego.

Niezależnie od powyższego nawet, gdy podjął on próbę wzruszenia prawidłowości owych ustaleń, to nie znalazła by ona żadnego usprawiedliwienia. Przypomnieć należy, że istota dowodzenia w procesie cywilnym sprowadza się w pierwszej kolejności do samych twierdzeń o faktach, a dopiero, kiedy te okażą się sporne, do ich weryfikacji w postępowaniu dowodowym. Zatem dowody nie mogą być źródłem wiedzy o faktach, a jedynie winne potwierdzać te ostatnie. Wobec tego, zwraca uwagę już tylko to, że pozwany przez cały tok postępowania przed Sądem pierwszej instancji nigdy nie twierdził, że wezwał powoda do zwrotu pożyczki, koncentrując swoją aktywność jedynie na zarzucie potrącenia wierzytelności z tytułu udzielonej powodowi pożyczki – zgłoszonym wprost na rozprawie w dniu 8.12.2016r. Nie ma o tym mowy, ani w sprzeciwie od nakazu zapłaty, ani w żadnym kolejno wyrażanym stanowisku w sprawie. Mało tego, pozwany E. G. , słuchany w charakterze strony stwierdził m.in. , że „Nie było określonego terminu, do którego miał oddać pieniądze” (powód). Wobec tego jakikolwiek dalszy komentarz wydaje się być zbędny. Sąd Okręgowy poprzestaje jedynie na stwierdzeniu, że nie było żadnych podstaw do tego, by traktować sam sprzeciw od nakazu zapłaty, jako pierwsze wezwanie do zapłaty (z tytułu zwrotu pożyczki) skoro środek zaskarżenia był wymierzony w uwzględnione żądanie zapłaty zaległego czynszu dzierżawnego. Wbrew tezie apelującego, takiego wezwania nie stanowiło, ani nie zawierało - przesłuchanie pozwanego w charakterze strony, skoro z tego ostatniego wynikało dokładnie coś zupełnie innego, abstrahując już od tego na co trafnie uwagę zwraca także powód w odpowiedzi na apelację, a mianowicie, że pozwany próbował lansować tezę o umownym zaliczeniu kwoty pożyczki na poczet zaległości z tytułu czynszu dzierżawnego. To również nie miało żadnego oparcia, skoro sam pozwany najpierw stwierdził, że pożyczka miała być oddana w ciągu dwóch tygodni , następnie, że miesiąc , a może dwa tygodnie później strony ustaliły, że pożyczka będzie zaliczona na poczet czynszu, by ostatecznie stwierdzić, że nie było określonego terminu jej zwrotu (k. 176). To ostatnie zdanie pochodzące z wypowiedzi powoda – w ramach jego przesłuchania w charakterze strony, jednoznacznie stanowi o zaprzeczeniu istnienia jakichkolwiek jego zachowań, które mogłyby być dopiero podstawą do dalszej ich interpretacji w kategorii rekonstrukcji treści oświadczenia woli, w szczególności o wezwaniu do zwrotu pożyczki, co de facto mogłyby stanowić o jej wypowiedzeniu i otworzyć termin do jej zwrotu, determinując również odpowiedź na pytanie o stan wymagalności wierzytelności z tytułu łączącej pozwanego i powoda umowy pożyczki.

Wobec powyższego, nie znajduje żadnego usprawiedliwienia zarzut naruszenia art. 498 kc. Skoro, jak trafnie zauważa to Sąd Rejonowy, wierzytelność z tytułu umowy pożyczki nie była wymagalna, to nie mogła zostać potrącona ze skutkiem z art. 498 § 2 kc. W tym miejscu wystarczającym jest odwołanie się do prawnomaterialnej oceny tej niewadliwie ustalonej podstawy faktycznej, jakiej dokonał Sąd pierwszej instancji. Sąd Okręgowy, w braku jakichkolwiek ku temu przeszkód, w całości ją podziela i przyjmuje za własną.

Odnosząc się do apelacji pozwanej, Sąd Okręgowy w pierwszej kolejności stwierdza, że chociaż skarżąca podniosła zarzut naruszenia przepisów art. 109 § 1 i 2 oraz § 8 pkt. 5 w/w Rozp. Min. Spr., polegającego na pominięciu przyznania Radcy Prawnemu wynagrodzenia za udzieloną jej pomoc prawną z urzędu, to jest on bezprzedmiotowy, a to wobec zakresu zaskarżenia oznaczonego w apelacji. Orzeczenie w tej części pozostawało poza zakresem zaskarżenia. Z drugiej strony, trudno o inne rozwiązanie, skoro jak trafnie zauważa skarżąca, uszedł uwadze Sądu Rejonowego wniosek o uzupełnienie wyroku w tej części, zawarty w piśmie procesowym – k. 205 (na skutek braku uprzedniego orzeczenia o tym wynagrodzeniu). W konsekwencji tego, w/w zarzut apelacji aktualnie nie mógł wywrzeć żadnego skutku procesowego. Ubocznie tylko Sąd Okręgowy zwraca uwagę na konieczność rozpoznania przez Sąd Rejonowy wniosku o uzupełnienie wyroku (k.205)

Zarzut naruszenia art. 233 § 1 kpc, o ile skarżąca upatruje go w dowolnej, a nie swobodnej ocenie materiału dowodowego, polega na przyjęciu, że E. G. (1) nie dokonał skutecznego potrącenia wierzytelności z umowy pożyczki, jest wewnętrznie sprzeczny, bo wychodzi od założenia naruszenia prawa procesowego, a zostaje wypełniony treścią – wskazującą na jego materialnoprawny charakter. Nie można inaczej zidentyfikować takiej jego treści, skoro jego istota sprowadza się do wyeksponowania wadliwości prawnomaterialnej oceny stanu faktycznego, w sytuacji gdy odpowiedź na pytanie o to, czy doszło do skutecznego potrącenia, czy nie, tkwi właśnie w prawie materialnym, a nie procesowym.

Jeśli idzie o zarzut naruszenia prawa materialnego tj. art. 498 § 1 kc, to także jest on wewnętrznie wadliwy. W orzecznictwie i literaturze przedmiotu utrwalony pozostaje pogląd, który Sąd Okręgowy podziela, że nie można jednocześnie zarzucać błędnej wykładni przepisu prawa materialnego i niewłaściwego jego zastosowania, bo jeżeli sąd miałby dokonać błędnej wykładni przepisu, to w efekcie oznaczałoby jego niezastosowanie. Innymi słowy nie jest możliwe naruszenie prawa materialnego jednocześnie przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie (p. m.in. wyrok SN z dnia 15.07.2010r., IV CSK 520/07, Lex nr 577239; Komentarz do kodeksu cywilnego pod red. M. Manowskiej, Wolters Kluwer, 3 wydanie). Po za tym, obszerne (jak na potrzeby determinowane realiami tego postępowania) uzasadnienie apelacji pozwanej w części dotyczącej zastosowania przepisów prawa materialnego, stanowi powielenie poglądów nauki prawa cywilnego, które pozostają bez adekwatnego związku ze stanem tej sprawy, brak w tym jakiegokolwiek odniesienia do niego.

Niezależnie od powyższego, także w kontekście i tej apelacji, aktualna pozostaje już przedstawiona przez Sąd Okręgowy konkluzja co do tego, że dokonana przez Sąd Rejonowy prawnomaterialna ocena tej niewadliwie ustalonej podstawy faktycznej zaskarżonego wyroku, nie budzi żadnych wątpliwości, pozostaje prawidłowa, a Sąd Okręgowy rozpoznając sprawę w granicach i tej apelacji, tą prawnomaterialną ocenę Sądu pierwszej instancji przyjmuje za własną.

Z tych względów Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 kpc oddalił obie apelacje. Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego pomiędzy powodem, a pozwanymi znajduje uzasadnienie na podstawie art. 98 § 1 kpc, art. 105 § 2 kpc oraz § 2 pkt. 5 oraz § 10 ust. 1 pkt. 1 Rozp. Min. Spr. z dnia 22.10.2015r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U.2015.1800) Nadto Sąd Okręgowy, na podstawie § 4 ust. 3, § 8 pkt. 5, § 16 – Rozp. Min. Spr. z dnia 3.10.2016r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U. 2016.1715) przyznał Radcy Prawnemu P. M. wynagrodzenie za udzieloną pozwanej pomoc prawną z urzędu w postępowaniu apelacyjnym, która nie została opłacona.

SSR Monika Wrona – Zawada SSO Anna Pać Pięta SSO Mariusz Broda

Z:

(...)

(...)